

THE MAHĀBHĀRATA

FOR THE FIRST TIME CRITICALLY EDITED BY

VISHNU S SUKTHANKAR

WITH THE CO-OPERATION OF

SHRIMANT BALASAHEB PANT PRATINIDHI, S K. BELVALKAR, R. N. DANDEKAR,
S K. DE, F EDGERTON, A. B. GAJENDRAGADKAR, P. V. KANE, R. D. KARMARKAR,
V G. PARANJPE, V K. RAJAVADE, N B. UTGIKAR †, P. L. VAIDYA, V P. VAIDYA †
RAGHU VIRA, M. WINTERNITZ †, R. ZIMMERMANN, S J †,
AND OTHER SCHOLARS

AND ILLUSTRATED FROM ANCIENT MODELS BY

SHRIMANT BALASAHEB PANT PRATINIDHI

RAJA OF AUNDH

VOLUME 3

Under the Patronage of the Raja of Aundh, the British Academy, London, the Imperial Government of
India, the Provincial Governments of Bombay, Madras and Burma, the Gwalior, Hyderabad
(Deccan), Baroda, Dhabnagar, Phaltan and Mysore States, the University of
Bombay, and other distinguished donors

POONA

BHANDARKAR ORIENTAL RESEARCH INSTITUTE

1942

THE
ĀRANYAKAPARVAN
(PART 1)

BEING THE THIRD BOOK OF THE MAHĀBHĀRATA
THE GREAT EPIC OF INDIA

FOR THE FIRST TIME CRITICALLY EDITED BY

VISHNU S SUKTHANKAR

OF THE BHANDARKAR ORIENTAL RESEARCH INSTITUTE

POONA
BHANDARKAR ORIENTAL RESEARCH INSTITUTE
1942

जनमेजय उवाच ।

एवं द्यूतजिताः पार्थाः कोपिताश्च दुरात्मभिः ।
धार्तराष्ट्रैः सहामात्यैर्निकृत्या द्विजसत्तम ॥ १
श्राविताः परुषा वाचः सृजद्भिर्वैरमुत्तमम् ।
किमकुर्वन्त कौरव्या मम पूर्वपितामहाः ॥ २
कथं चैश्वर्यविभ्रष्टाः सहसा दुःखमेयुषः ।
वने विजहिरे पार्थाः शक्रप्रतिमतेजसः ॥ ३

के चैनानन्ववर्तन्त प्राप्तान्व्यसनमुत्तमम् ।
किमाहाराः किमाचाराः क्व च वासो महात्मनाम् ॥ ४
कथं द्वादश वर्षाणि वने तेषां महात्मनाम् ।
व्यतीयुर्ब्राह्मणश्रेष्ठ शूराणामरिघातिनाम् ॥ ५
कथं च राजपुत्री सा प्रवरा सर्वयोपिताम् ।
पतिव्रता महाभागा सततं सत्यवादिनी ।
वनवासमदुःखार्हा दारुणं प्रत्यपद्यत ॥ ६

C 37
B 317
K 317

The first 54 folios of K₁ are missing, fol 55 begins with 3 32 4^b The first 51 folios of K₄ are also missing, fol 52 begins with 3 36 1 The MSS are mostly ignored up to the end of the lacuna

The introductory mantra

1* नारायण नमस्कृत्य नर चैव नरोत्तमम् ।

देवीं सरस्वतीं चैव ततो जयमुदीरयेत् ॥

is found only in N (except K₃ D₅, K₁ & missing)
Only Ś₁ D₁ 2 read व्याम (for चैव) in the second line

Before the introductory mantra, S₁ ins श्रीगणेशाय नमः । श्रीगुरुचरणकमलेभ्यो नमः । ॐ, K₃ Dc₁ Dn₁ D₁ 3 श्रीगणेशाय नमः, B₁ ॐ नमो गणपतये, B₂ श्रीवेदव्यासाय नमः, B₃ 4 ॐ नमो भगवते वासुदेवाय; Dc₃ ॐ, D₂ श्रीगणेशाय नमः । ॐ नमः श्रीपरमात्मने पुराणपुरोत्तमाय, D₄ ६ श्रीगणेशाय नमः । ॐ नमो भगवते श्री(D₅ om श्री)वासुदेवाय

D₅ S (G₄ M₂ damaged), which om the introductory mantra, begin as follows D₅ begins with श्रीगणेशाय नमः, T₁ हरि ॐ शुभमस्तु । अविघ्नमस्तु । आरण्य-पर्व । श्रीवेदव्यासाय नमः, T₂ ॐ G₁ begins with हरि ॐ, which is followed by

2* शुक्लाम्बरधर विष्णु शशिवर्ण चतुर्भुजम् ।

प्रमद्वदनं ध्यायेत्सर्वविघ्नोपशान्तये ॥

शुभमस्तु — G₂ begins with

3* ॐ व्याम धमिष्टनस्तार शक्तेः पौत्रमकलमपम् ।

परादारात्मज वन्दे शुक्रतात तपोनिधिम् ॥

व्यासाय विष्णुरूपाय व्यामरूपाय विष्णवे ।

नमो वै ब्रह्मनिधये ब्रामिष्ठाय नमो नमः ॥

G₃ begins with शुभमस्तु । ॐ; M₁ हरिः श्रीगणपतये नमः । अविघ्नमस्तु

1 Owing to missing first folios, the portion from 3 1 1 up to 3 32 4^a is lost in K₁, and the first 35 adhy are lost in K₄. In G₄ st 1 and in M₂ st 1-7 are lost on a broken fol — 1^{abc} = 8^{abc}

2 M₂ missing (cf v l 1) —^b T₂ G₃ 4 सृजती, G₂ सुहृद्भिर् (for सृजद्भिर्) —^c K₃ B Dc₃ Dn D₃ 4 T₂ G₁ 3 4 M₁ अकुर्वन्त S₁ कैतिया (for कौरव्या)

3 M₂ missing (cf v l 1) —^a K₃ Dc₁ D₂ 4 ६ वै (for चै) M₁ om च T G₁₋₃ कथमै (T₂ 'य चै') श्वर्यभूयिष्ठा —^b S₁ K₃ D₁₋₃ ६ ईयुषः (for ए) —^c D₁₋₃ वने विजहुः पार्थास्ते

4 M₂ missing (cf v l 1) —^a K₃ B₁ 3 Dn D₄ ६ G₁ 4 M₁ वै तान्, K₃ B₂ 4 Dc₃ D₂ 3 चैतान् (for चैतान्) Ś₁ K₃ B₁ D₅ अन्वगच्छत —^c K₂ 3 B₃ Dn D₃ 4 ६ G₁ transp आहारा and आचारा

5 M₂ missing (cf v l 1) K₃ B₂ om (hapl) 5^{ab} —^a K₃ B₃ Dn D₄ ६ G₁ कथं च द्वादश समा —^b K₂ B₁ 3 Dn D₁ 2 4 ६ G₁ महामुने, M₁ वरस्विना (for महाम्मनाम्) D₃ वने (वने) निवमता सता —^d B₂ 3 D₅ S (M₂ missing) अनिवर्तिना, D₁₋₃ परवातिनां (for अरिं)

6 M₂ missing (cf v l 1) —^c D₃ (m as in text) सत्यं (for पतिं) —^d Ś₁ K₃ Dc D₁₋₃ द्रौपदी (for सतत) B₂ G₂ प्रियं, B₄ D₅ सशितमता, Dn₃ ns